

Fordypningsoppgave

VPH705 Psykisk helsearbeid

**Innvirkning av kontekst og affektinntoning
på noen aspekter ved
kommunikasjon med en ungdom med rusproblem og
alvorlige psykiske lidelser**

Grethe Marie Solvoll Bjerkan

Totalt antall sider inkludert forsiden: 29

Molde, 14.april 2010

Høgskolen i Molde

Publiseringsavtale

Tittel på norsk:

Innvirkning av kontekst og affektinntoning på noen aspekter ved kommunikasjon med en ungdom med rusproblem og alvorlige psykiske lidelser

Tittel på engelsk: Impact of context and affected/emotional empathy on certain aspects of communication with a juvenile with drug issues and grave mental disorder.

Forfatter(e): Grethe Marie Solvoll Bjerkan

Fagkode: VPH705

Studiepoeng: 60

Årstall: 2010

Veileder: Stål Bjørkly

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 12.april 2010

Antall ord: 7935

Forord

En takk til min veileder Stål Bjørkly som har bidratt med konstruktive og tydelige tilbakemeldinger i arbeidet med hovedoppgaven.

En takk til "Petter" og miljøpersonell som lot meg få ta del i deres tenkning og virke ved dagsenteret i Danmark.

En takk til min nærmeste familie som har utvist stor tålmodighet og som har støttet og oppmuntret meg underveis.

Innhold

1.0 Innledning	s 1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	s 1
1.2 Avgrensning av problemstilling	s 2
1.3 Formålet med oppgaven	s 2
1.4 Presentasjon av tema og min plattform	s 2
1.5 Disposisjon	s 3
1.6 Begrepsavklaringer	s 4
2.0 Metode – Litteratursøk	s 5
3.0 Case Petter	s 6
3.1 Narrativ 1	s 9
3.2 Narrativ 2	s 11
4.0 Teori	s 12
4.1 Psykodynamisk perspektiv	s 12
4.1.1 Selvpsykologi	s 12
4.2 Humanistisk psykolog	s 15
4.2.1 Personsentrert psykologi	s 15
5.0 Drøfting	s 17
6.0 Avslutning	s 22
6.1 Hovedelementer fra drøftingen	s 22
6.2 Kritikk av eget arbeid	s 23
6.3 Nye undersøkelser og fagutvikling knyttet til temaet	s 23
7.0 Litteraturliste pensum	s 24
7.1 Litteraturliste selvvalgt	s 25

1.0 Innledning

For å komme i en terapeutisk relasjon til en ungdom med rusproblem og alvorlig psykisk lidelse, må den unge bli møtt ut fra sin opplevelse og forståelse av seg selv og sin situasjon.

Min studiepraksis ved et recovery senter i Danmark høsten 2009 inspirerte meg i forhold til deres idegrunnlag og hvordan de møtte unge mennesker med rusproblemer og ulike psykiske lidelser. I Danmark er psykiatritjenesten delt opp i sosialpsykiatri og sykehuspsykiatri, mens i Norge kan den unge møte psykiatritjenesten via ambulante team, psykiatrisk sykehus ved akutt- eller rehab avdelinger eller DPS (distrikts psykiatrisk senter). Poenget er at uansett tid og sted den unge møter psykiatriapparatet, vil personalets inntoningskompetanse kunne være avgjørende for hvordan den unge opplever å bli møtt og hvordan den terapeutiske relasjonen eller samhandlingen videre forløper seg. I et filosofisk perspektiv handler det om verdier og menneskesyn.

I lys av dette har derfor min problemstilling blitt som følger:

”Innvirkning av kontekst- og affektinntoning på noen aspekter ved kommunikasjon med en ungdom med rusproblem og alvorlige psykiske lidelser”.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Inntoning handler blant annet om menneskekunnskap, respekt, om å ville den andre vel og ikke minst om nysgjerrighet. Å møte mennesker som man opplever kan sette i gang motstridende følelser hos en selv og hvor kanskje egne fordommer kommer fram, kan være utfordrende. I mine møter med unge med rusproblemer og alvorlig sinnslidelse har jeg opplevd de første møtene som utfordrende ved at jeg for eksempel ikke mottar forventede bekreftelser på henvendelser eller tilnærmelser. Overfor den unge tenker jeg det er viktig å utvise trygghet og tillitt. *”Jeg ser deg her og nå”* og *”Jeg søker å forstå hvordan du har det ved å samtale med deg”*. En ung gutt som jeg heretter vil kalle Petter har inspirert meg i forhold til temaet inntoning, fordi jeg opplevde de to-tre første møtene med Petter i ulike kontekster, på ulike vis. Under disse møtene kjente jeg på følelsen av usikkerhet i forhold til hvordan jeg skulle forholde meg til Petter. Han kunne i det ene møtet oppleves imøtekommende og blid for så i neste møte å oppleves avvisende. Inntoning, eller å kunne se samhandlingen fra Petter sitt ståsted var en utfordring for meg i forhold til flere aspekter. Jeg var student som ikke skulle bygge opp en relasjon som skulle

vare over tid. Det var Petter klar over og han trengte et godt, trygt og stabilt personal rundt seg. Videre var språket tidvis en utfordring. I ansiktet hans kunne jeg lese frustrasjon og noen ganger oppgitthet når vi kom i situasjoner hvor forskjellen på våre språk ble stor nok.

1.2 Avgrensning av problemstilling

På grunn av oppgavens omfang har jeg valgt bort flere temaer i denne oppgaven. Det betyr ikke at jeg ser på disse områdene som mindre viktige i forhold til inntoning og samhandling mellom unge med rusproblem og alvorlige psykiske lidelser og helsepersonell.

Rus- og volds problematikk er et stort fagfelt i seg selv. Jeg tenkte det var viktig å samtale rundt dette, men det måtte komme når Petter selv var trygg og klar. Jeg valgte derfor å ikke fokusere på dette under inntoningsfasen med Petter. Tvang og makt er temaer som er viktige men vil i liten grad bli berørt i denne oppgaven.

Det er store utfordringer i forhold til nettverk for unge med rusproblem og alvorlig psykisk lidelse. Nettverksproblematikk og utfordringer i tilknytning til å opprettholde eller fornye nettverket er heller ikke en del av problemstillingen som er tatt med i denne oppgaven.

1.3 Formålet med oppgaven

Formålet med oppgaven er å belyse hvordan inntoning og kontekst i to ulike behandlingsmetoder med bakgrunn i forskjellige filosofiske perspektiver, kan påvirke samhandling mellom miljøpersonell og en ung med rusproblem samt alvorlige psykiske lidelser.

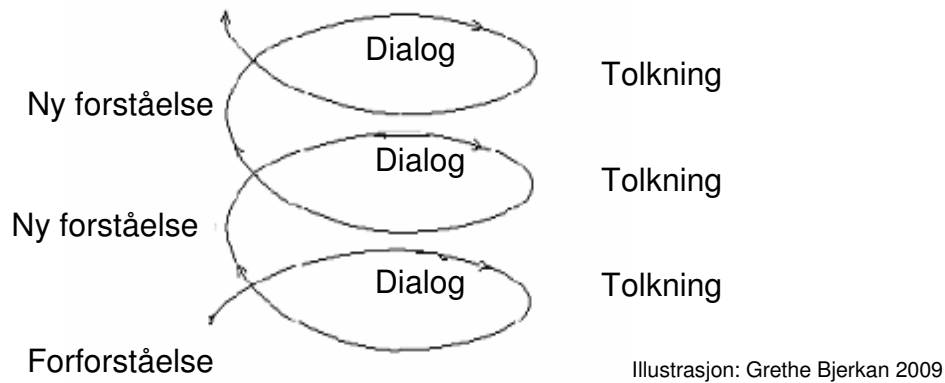
1.4 Presentasjon av tema og min plattform

Tema for oppgaven er *”Innvirkning av kontekst- og affektinntoning på noen aspekter ved kommunikasjon med en ungdom med rusproblem og alvorlige psykiske lidelser”*.

Det handler om utfordringer knyttet til inntoning og samhandling mellom en ungdom med rusproblem og alvorlig psykisk lidelse, og personal. Oppgaven er basert på litteraturstudie og empiri. Dette utdypes ytterligere i metode kapitlet.

Tilnærmingen til problemstillingen er hermeneutisk-fenomenologisk. Ifølge Thornquist (2003) blir hermeneutikk ofte oversatt med fortolkningslære. Man er altså opptatt av hvordan en kan gå fram for en best mulig fortolkning. I dette perspektivet forandres og utvides vår forståelse og oppfatning av deler og helhet gjennom en tolkningsprosess. Dette

er en vekselvis prosess som ofte blir visualisert gjennom den hermeneutiske spiral. Se figur 1.

Figur 1

Fenomenologiens fokus er ”å beskrive hvordan ting vi står overfor, fremtrer for oss slik vi mest direkte og umiddelbart opplever dem”(Thomassen 2007, 83). Det kan være seg en følelse eller hendelse. Den unge og personellet kan ha ulike opplevelser og erfaringer i samhandlingen, men bevisstheten er rettet mot den unge og hans måte å forstå hvilke begrensninger og muligheter det finnes i samhandlingen. Den hermeneutisk-fenomenologiske tilnærmingen handler om å sette seg inn i den unges opplevelse.

1.5 Disposisjon

Innledningen viser til bakgrunn for valg av tema, avgrensning av problemstillingen, formålet med oppgaven og presentasjon av tema. Videre gjøres det rede for noen begreper brukt i oppgaven. Kapittel 2 viser til metode og litteratursøk. Empirien i kapittel 3 er tredelt. Det begynner med en case som forteller noe om Petter sine utfordringer og ressurser. Deretter følger to narrativer om Petter i to ulike kontekster. Teori fra studiets pensum samt teori funnet i selvvalgt litteratur dekkes i kapittel 4. I kapittel 5 blir empirien drøftet i lys av to forskjellige psykoterapeutiske perspektiver. Avslutning med hovedelementer fra drøftingen, kritikk av eget arbeid samt innspill til nye undersøkelser og fagutvikling knyttet til temaet, dekkes i kapittel 6. Litteraturoversikten i kapittel 7 er todelt i forhold til litteratur fra pensum og selvvalgt litteratur.

1.6 Begrepsavklaringer

”Petter” er et fiktivt navn og brukes i narrativene. ”Han” eller ”den(de) unge” brukes om personene som omtales i relasjon med terapeuten/miljøpersonell.

Psykisk lidelse:

Ifølge Malt, Retterstøl og Dahl (2005) vil en svært bred definisjon av psykisk lidelse vil være svikt av psykisk helse. Psykisk helse kan igjen samles under flere synspunkter som fravær av patologi, som en subjektiv tilstand, som evnen til å tilpasse seg sosiale og kulturelle normer eller defineres ut fra teorier om sunn mental fungering. En måte å forstå psykisk lidelse på ifølge Esper Sørensen (2008) ”er at se forstyrrelsen som en måte at kommunisere på. Den sindslidendes *sprog* er sindslidelsen. Det betyr, at sindslidelsen kan ses på som en måte at kommunisere på” (Sørensen 2008, 97).

Videre sier han at ” En sindslidelse er der imod en måte at håndtere personlige konflikter, følelsesmessig kaos, manglende afgrænsning og affektiv afstemning” (Sørensen 2008, 97).

Rusproblem

Med rusproblem ligger følgende forståelse til grunn ut fra erfaring og kunnskap om Petter. Petter er avhengig av hasj, har røyket dette siden han var i 12-13 år. Han røyker hasj med tre til fire timers mellomrom hver dag. Han har tidligere prøvd andre sterkere narkotiske stoffer som amfetamin men sluttet med det. Petter ble under mitt besøk behandlet med antabus.

I begrepet affektinntoning ligger følgende forståelse til grunn: Inntoning handler om empati, om å se den andre, være nysgjerrig, møte den andre på følelser, ærlighet, oppriktighet og trygghet. Holdninger som respekt og anerkjennelse vises i ord og handling. Kongruens i egen væremåte ved at kroppsspråk og stemmeleie samsvarer med hva man sier eller gjør. Andre aspekter som kan ha betydning for inntoning kan være ordbruk, talemåter og bekledning. Videre kan sted, tidspunkt og kontekster påvirke samhandling. Ifølge Schibbye (2002) handler inntoning om å kople seg inn på følelser. Et fellesskap som dreier seg om å ”være sammen i øyeblikket, uten behov for eller intensjon om å påvirke den andre. Hensikten er å være-sammen i et intersubjektivt felt” (Schibbye 2002, 153).

Videre sier Schibbye at inntoningsbegrepet gjør det mulig å tenke seg en bro mellom to bevisstheter hvor det er mulig å komme innenfor en annens opplevelsesverden.

”Med inntoning kan vi så å si observere prosessen ved å spesifisere en gitt affektuttrykk, den andres inntoning, samt adgangen til mulighet for misbruk av denne adgangen (Schibbye 1997a)” (Schibbye 2002, 152).

I begrepet sosialkonstruktivisme legges det vekt på språklig sosial interaksjon som betingelse for kunnskap. Vår selvforståelse og virkelighetsforståelse etableres i en intersubjektiv kontekst.

2.0 Metode - Litteratursøk

I følge Anderson (2003) er et narrativ en metafor for å fortelle historier. Videre sier Anderson at narrativet henviser til den diskursive måte, hvordan vi organiserer oss, forklarer, gir mening til, forstår, strukturerer og skaper sammenheng i villkår og begivenheter i våre liv, fragmenter av våre opplevelser og vår selvidentiteter med oss selv og andre. I en narrativ forståelse er våre beskrivelser, ordforråd og fortellinger med på å belyse den menneskelige natur og atferd.

Empirien i denne oppgaven er narrativer fra samtaler med Petter og hans utfordringer og ressurser i ulike kontekster. Empirien er fremskaffet gjennom samtale/intervju med Petter og samtaler med personale på dagsenteret og til dels ved observasjoner av Petter i samhandling med andre ungdommer på dagsenteret og i institusjonenes boenhet.

Narrativene blir i drøftkapitlet, sett i lys av personsentrert psykologi og selvpsykologien som representerer to forskjellig filosofiske perspektiver og behandlingsretninger. Videre er empiri fremskaffet gjennom faglitteratur tilknyttet VIPHstudiet og faglitteratur fra institusjonspraksisen. I BIBSYS, høgskolens database, ble følgende søkeord brukt: personsentrert psykologi, Rogers, selvpsykologi, narrativ.

3.0 Case Petter

Petter er en ung gutt på ca 20 år som ønsker å komme videre i livet sitt og bort fra rusavhengigheten. Ifølge personal ble han funnet forlatt som spedbarn i Sør-Amerika. Han har aldri kjent sine rettmessige foreldre og det har vært antagelser om en rusavhengig mor. Han var bare noen få år da han flyttet til sine fosterforeldre i Danmark som han nå kaller mor og far. Far har etter at Petter flyttet til boenheten, hatt ukentlig kontakt med Petter, invitert Petter med på camping- og fisketurer. Far og sønn har begge gitt uttrykk for at de har hatt trivelige turer. Petter har en dom for voldsutøvelse som ikke er sonet. I en sangtekst har han skrevet om sin opplevelse av å ha påført andre smerte når han selv har vært ruset, og at han tidligere opplevde alt håpløst men nå ser muligheten til å komme seg bort fra rusmiljøet. Slutten på et omkved Petter har skrevet lyder som følger:

” ...eller ødelægge en andens liv, med hjertesorg, jeg var som et dyr på rov, men nå er jeg på antabus, så kan jeg ikke gøre skade, og ikke dø ensomt, og være den ALLE ville hade. Også gjør jeg dem omkring, mig glade....” Teksten har Petter delt ut til personalet ved institusjonen.

Han har tidligere fått diagnosen AD/HD. Personal har gitt uttrykk for at de opplever at Petter kan virke mistroisk. Videre at han kan oppleves paranoid. Personalet har en strategi på hvordan de forholder seg til Petter ved at de eksternaliserer rusavhengigheten bort fra Petter. Petter er ikke problemet, det er rusavhengigheten som er problemet. Ut i fra denne strategien kan personal og Petter samhandle med større fokus på Petter og hans muligheter og vilje til å jobbe videre med rusavhengigheten. Personalet opplever at Petter er blitt mer tillitsfull ved at han forteller mer om hvordan avhengigheten tar styringen til tider.

Et bilde på rusavhengigheten:

Fig.1

Når personalet forholder seg til Petter i ”Avhengig”, kan Petter tåle å samhandle, han er mottagelig for innspill og oppsøker andre.

Når Petter er i "misbruk", er han i en "iglo" som han selv uttrykker det. Petter trekker seg da unna og kan bli amper, oppfarende og avvisende hvis noen prøver å prate til han. I "misbruk" når man ikke gjennom til Petter. I denne fasen er det ifølge personalet voldsom endring av Petters personlighet ved at språket, relasjonen og troverdigheten endrer seg. Når Petter er i "påvirket" blir det for eksempel aldri laget avtaler med Petter.

På følgende tidspunkter er Petter i "Misbruk"

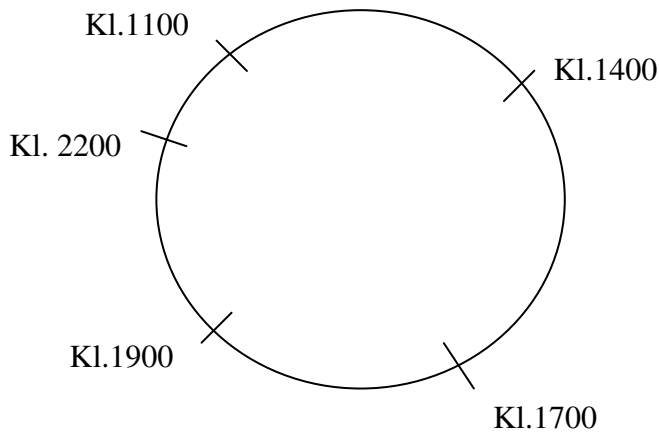

Fig.2

Målet for Petter og personalet er at Petter skal klare å holde seg i "Avhengighet" Hvis Petter beveger seg over mot "Misbruk", vil personalet prøve å holde han borte fra å røyke hasj ved at de er sammen med han i denne perioden. Videre vil man motivere Petter til å gjøre noe han selv liker å holde på med sammen med personalet. Det kan for eksempel være å prate om sangtekster, dra på treningsstudio eller gjøre noe annet som Petter har lyst til å gjøre. Petter bor i et større institusjonskompleks sammen med ti andre unge hvor det er tilgang på personal hele døgnet. Fire dager i uken møter han opp på institusjonens dagsenter i mediagruppen. I mediagruppen er det to personale og 8-10 ungdommer. Petter sin store interesse er musikk. Ipod'en og ørepluggene følger med over alt. Han skriver sangtekster og komponerer melodier i fritiden og i mediegruppen. Etter hvert skal han etter eget ønske bli med i musikkgruppa på recoverysentret. Første steg på veien til å nå sitt mål om å bli hasjfri er å redusere omfanget med røyking til fire ganger om dagen. Hvis han klarer det vil han få tilbud om rusbehandling i tillegg til tilbudet på recoverysentret. Petter har sammen med personalet ved dagsenteret, blitt enige om en plan for hvordan han skal begynne nedtrappingen. Som en start skal han ikke røyke hasj klokken 1100 på formiddagen. Dette er en stor utfordring for Petter som får store problemer med å forholde seg til personer rundt seg når han kjenner rusavhengigheten ta

kontrollen. I følge personal opplever Petter det som nederlag når han ikke klarer å holde seg borte fra å røyke på avtalt tidspunkt som er en begynnelse på nedtrappingsplanen. Rusavhengigheten fører også til økonomiske og sosiale utfordringer for Petter da han stadig låner penger av de andre ungdommene ved boenheten til røyk. Ifølge Petter har han to venner blant de unge på dagsenteret. Det er tre av personale han har god kontakt med. Han har det bra på dagsenteret når han føler at han kan få holde på med noe meningsfylt.

3.1 Narrativ 1

Samtale med Petter kl.0930-0950.

Samtalen foregår på et lite kontor på institusjonens dagsenter med tre personer til stede. Petter selv, ett personal, og meg som praksisstudent. Møtet er basert på en blanding av samtale og intervju da jeg har forberedt spørsmål vedrørende dagsenteret i forhold til hva han gjør der, og hvordan han opplever dagsenteret. Ut fra samtaler med personal, og egne observasjoner fra andre kontekster med Petter var jeg usikker på hvor lenge samtalen ville vare og om det var mulig å gjenoppta samtalen hvis situasjonen ble for vanskelig for Petter. Tidspunktet for samtalen er ikke tilfeldig, da Petter i dette tidsrommet er mer "tilgjengelig" i relasjonsbetydning. Rusavhengighet styrer Petter sin atferd og tilgjengelighet i stor grad. Personalet som er med etter Petters sitt ønske, har som oppgave å oversette ved behov. Hun kan trygge Petter i denne konteksten da Petter har fortalt at han synes det er vanskelig å forstå norsk. Vi går samtidig inn på møterommet alle tre og finner oss en plass rundt bordet. Personal setter seg litt på siden bak for Petter.

Jeg:

"Jeg vil starte med å takke for at du ville stille opp på denne samtalen med meg Petter"

Han sitter godt tilbakelent i en stol om lag en meter fra meg og har flyktig øyekontakt. Lua er trukket godt ned i panna og jakken er fortsatt på selv om det er varmt i rommet. Han fingrer med ipod'en, og øreproppene som han har tatt ut av ørene.

Petter:

"Jeg er trett i dag".

Jeg begynner å fortelle at bakgrunnen for samtalen, er å undersøke om dagsenteret oppleves forskjellig avhengig om man bor i institusjonens boenhet, eller i egen leilighet. Jeg forteller videre at jeg har taushetsplikt.

Jeg:

"Hvis du synes det er vanskelig å forstå meg må du gjerne be meg gjenta, jeg vil formulere meg annerledes".

Petter:

"Jeg kan godt forstå".

Jeg:

"Hvis du har behov for pause, er det bare å si i fra, vi kan også fortsette en annen dag".

Vi prater sammen i de nærmeste femten minuttene om hvordan Petter opplever å bo i boenheten og om å bruke dagsenteret, om hans nettverk, og hva han trives med.

Jeg:

”Kan du fortelle litt om deg og din familie?”

Petter nøler litt.

Petter:

”Vi er ikke så mange, vi teller seks i storfamilien”.

Jeg:

”Hvordan opplever du det å bo i boenheten?”

Petter trekker på skuldrene.

Jeg:

”Hvordan opplever du dagsenteret?”

Petter:

”Når jeg føler at jeg har noe meningsfylt å gjøre er det ok. Ofte blir jeg bare sittende foran datamaskinen og ikke gjøre noe”.

Jeg:

”Hva gjør deg glad?”

Petter svarer kort på spørsmålene. Noen ganger blir han lenge stille før han svarer. På spørsmålet om hva som gjør Petter glad, viser Petter større interesse for samtalen.

Petter:

”Når jeg får tanker i hodet som gjør at jeg kan skrive tekster. Jeg kan ikke skrive på kommando”.

Petter fingrer videre med Ipoden som han har mellom hendene og ser ut til å ville putte proppene i ørene når som helst.

3.2 Narrativ 2

Petter spiser lunsj på dagsenteret.

I kantina er det flere spisebord plassert i små grupper. Petter sitter ved ett bord sammen med en annen ungdom og to personal. De andre bordene er fylt opp og der er god og løs stemning i lokalet. Petter sitter stille og spiser og han har på seg head-set til Ipod'en. Jeg hilser på alle sammen i det jeg spør Petter og de andre om det er greit at jeg setter meg ned. I forkant hadde jeg en avtale med den andre ungdommen ved bordet, at jeg skulle sitte ved siden av henne. Vi smaker på lunsjen som er blitt tilberedt av ungdommer i kjøkkengruppen. Jeg ser at Petter stiller inn noe på Ipoden og benytter anledningen til å spørre om han kjenner til et navngitt band. Jeg kjenner jo til at Petter er glad i musikk, skriver tekster selv og lytter mye på sin Ipod som han stort sett har med seg. Petter tar ut sine øreplugger og spør "hva?" Jeg gjentar spørsmålet, men Petter ser uforstående ut og sier henvendt til de andre at han ikke kan forstå hva jeg sier. Han ser lettere irritert ut. Den andre ungdommen gjentar hva jeg spurte om, og Petter bare rister på hodet og sier at han ikke har hørt om dette bandet før. Jeg forteller at de har noen filmsnutter på Youtube som kanskje kan være av interesse. Petter rister på hodet og sier han ikke forstår, den andre unge gjentar det jeg har sagt uten oppfordring. Kort tid etterpå reiser Petter seg og går fra bordet, han har fortsatt mat igjen på tallerkenen.

4.0 Teori

Teoridelen omfatter sentrale begrep og forståelsesmåter i to psykoterapeutiske perspektiver:

- 1) Psykodynamisk perspektiv, avgrenset til selvpsykologi.
- 2) Humanistisk perspektiv, avgrenset til personsentrert psykologi.

4.1 Psykodynamisk perspektiv

Kohut så på menneskebarnet som ”programmert” med en iboende evne til å utløse ivaretagende responser hos omgivelsene (Karterud og Monsen 2005). Menneskesynet som handler om behovet for tilknytning og mellommenneskelig kontakt blir ifølge Kohut vurdert som en grunnleggende motivasjonskraft. Den psykodynamiske forståelsen søker mot det fellesmenneskelige i det individuelle. Det handler om interessen for å søke forståelse for hva som foregår i et annet menneskes sinn (Haugsgjerd et al. 2008). Tre viktige temaer som belyses i psykodynamisk perspektiv er barndommens betydning for personlighetsutviklingen, kontaktevns betydning for psykisk helse og forholdet mellom behandler og pasient sin betydning for et positivt utbytte av behandlingstiltak (Haugsgjerd et al. 2008). I dette perspektivet arbeider terapeuten ut i fra antagelsen om at *”den mest meningsfylte forståelse av individet får man ved å studere det ut fra dets motiver og de følelser som henger sammen med disse* (Nielsen og von der Lippe 2002, 21). I dette perspektivet handler det om forholdet mellom mennesker i fortid og nåtid, om lengsler, kjærlighet og hat, om angst og smerte, idealer samt om grunnleggende forståelse av virkeligheten (Haugsgjerd et al. 2008).

4.1.1 Selvpsykologi

Selvpsykologien (Kohut, 1971) er også forankret i sosialkonstruktivismen og en systemisk forståelse av selvets utvikling. Ifølge Hartmann (2000) mener selvpsykologer at rekonstruksjon av personer sin historie i seg selv kan være en helende prosess, fordi den gir mer mening til erfaringer i fortid og nåtid. Terapeut og person kan sammen utdype og belyse hendelser med det for øye å belyse klientens historie og nåværende liv. Spesielt det som kan oppleves som vanskelig for klienten.

Kohut hevdet at empati, som vektlegges i stor grad i denne retningen, er psykoanalysens viktigste observasjonsmåte. Det er kun gjennom empati man får tilgang til den andres indre verden (Karterud og Kohuts1997). Ifølge Hartmann (2000) kan terapeuten gjennom

empatisk lytting og forståelse prøve å gjøre pasientens tilsynelatende ubegripelige følelser og reaksjoner begripelige. Det vil gi en bekreftelse som kan styrke selvfølelsen og med det oppleve sammenheng, mening og vitalitet. Hvordan samtalene føres er vesentlig i selvpsykologien. I samtalen bestreber terapeuten seg på å forstå pasienten. Søkelyset blir rettet mot individets indre opplevelsesverden (Karterud og Monsen 2005). I selvpsykologien er det vesentlig å få tidligere opplevelser inn i ”her og nå” perspektiv. Det er individets følelser omkring hendelsen i nåtid som belyses.

Videre følger flere viktige begreper, med kortfattede forklaringer, fra selvpsykologien.

Et **Selvobjekt** er ”den funksjon og betydning et annet menneske, et dyr, en ting, en kulturmanifestasjon, eller en idetradisjon har for opprettholdelse av ens følelse av å være et sammenhengende og meningsfylt selv” (Karterud og Monsen 2005, 18).

Selvobjektsrelasjoner eller betydningsfulle andre er sentralt i selvpsykologien. Gjennom den betydningsfulle andre får man selv en oppfatning om hvem man er. Ifølge Røkenes og Hanssen (2002) er utgangspunktet at mennesker er sosiale vesener, som trenger andre bevisst og ubevisst for å oppleve oss selv og for å opprettholde og regulere vår egen selvfølelse. Den andre har en selvobjektsfunksjon for oss. **Selvsammenheng** handler om å kjenne seg som et sammenhengende og helt selv i nuet og over tid. Hvis selvsammenhengen er dårlig blir **selvreguleringen**, som handler om å opprettholde selvbildet og opplevelsen av seg selv samlet, veldig vanskelig. **Selvet** er opplevelsesnært og utvikler seg langs sin egen utviklingslinje (Haugsgjerd et al. 2008). Kohut beskriver *selvet* som et dynamisk system med tre poler. Det grandiose selvet, det tvillingsøkende selvet og det idealsøkende selvet. Disse tre polene er forankret i kjerneselvet (Karterud og Kohuts1997). Viktige funksjoner i relasjoner:

1) **Speiling**: Det handler om behovet mennesker har for å bli sett, likt, beundret, anerkjent, verdsatt, forstått for å bekrefte oss selv ved vår selvstendighet. Videre handler det om konstruktiv grensesetting (sosial tilknytning).

2) **Idealisering**: Behovet mennesker har for å søke trygghet ”lene seg til en annen”. Den andre har styrken en selv ikke har. Ønske om at den andre skal gi oss sine vurderinger, råd, trøst. Videre at en selv skal få ta del i den andres beroligende væremåte.

3) **Tvillingsøken**: Behov som uttrykkes gjennom ønske om å være lik den andre, kunne dele like følelser, opplevelser, tanker og ideer. Målet er en styrket vi-følelse.

Videre er **affekter** og regulering av affekter viktige begreper i selvpsykologien.

Sensitivitet for affekter handler om å skille følelser fra hverandre, at vi gjenkjenner affekter hos oss selv og de andre. Dette kalles **affektdifferensiering**. Eks. Du sier du er sint, men du virker mer trist på meg. **Artikulering** Gjennom samspill med andre lærer vi å sette navn på kroppslige reaksjoner som svette, rødming, med mer. Språket blir brukt som et middel for å bli mer kjent med oss selv, og for å kunne dele følelser og opplevelser med hverandre. **Affekttoleranse** er et selvobjektsbehov for å kunne tolerere visse type følelser i intensitet og styrke. ”Jeg tør ikke å si i fra fordi jeg får dårlig samvittighet i etterkant”(Røkenes og Hanssen 2002).

Ifølge Urnes (1997) viser Stern til følgende fire følelsesmessige inntoningsvarianter.

Manglende inntoning: Barnet får ikke bekreftet sitt eget følelsesliv, eller sin egen indre verden. Det kan føre til en alenefølelse eller å være forskjellig fra andre. Videre kan det føre til at man bygger opp sin private verden med egen logikk og sosiale regler.

Selektiv inntoning: Foreldre kan forme barnet inn i deres ”bilde”, ved at de selektivt bekrefter eller ekskluderer visse typer følelsesopplevelser. Det vil være en fare for at barnet utvikler et selv som i for stor grad vil være knyttet til andres forventninger og at barnet derfor utvikler det som er beskrevet som et ”falskt selv”.

Feilinntoning: Innebærer en inadekvat respons i forhold til det følelsesuttrykket barnet selv viser, kan føre til at barnet mister evnen til å analysere eller å ha sine egne affekter. Kan også føre til at barnet trekker seg inn i seg selv med økt risiko for å utvikle et ”skjult eller hemmelig selv”.

Overinntoning vil oppleves som invadering. Det handler om at barnets opplevelse blir fortengt av mors/andres affekt og overrespons.

4.2 Humanistisk psykologi

Humanistisk psykologi er blitt påvirket av tre beslektede filosofiske retninger:

1. Hermeneutikk som fokuserer på sammenhengen mellom forståelse og tolkning og mellom handling og mening.
2. Fenomenologi, handler om våres subjektive opplevelse og vår umiddelbare adgang til den verden vi befinner oss i. Det er den levde erfaringsverden man søker å forstå. Et fenomen kan beskrives på en rekke ulike måter ut fra ut fra hvordan det fremtrer for hver enkelt. Når man skal undersøke et fenomen må man sette sin egen forforståelse og oppfatninger i parentes (Thomassen 2007).
3. Ekstensialisme hvor personlige og subjektive beskrivelser danner grunnlag for å utvikle erkjennelse. Grunnleggende prinsipper er at mennesket anses som fri til å danne sin personlighet, fri til å velge verdier, tanker og handlinger. Frihet til å tolke og forstå. Valgene vil ha konsekvenser for våre medmennesker. Der er ingen absolutte verdier som godt eller ondt. Handlingene er målrettede og formålsbestemte (Haugsgjerd et al. 2008).

Humanistisk psykologi er opptatt av menneskets erfarte og subjektive opplevelse av verden, slik det trer frem for mennesket selv. Fokuset er på menneskets dagligliv og livsverden. Begrepet klient blir brukt om medmennesket som ikke anses som sykt men som har stoppet opp i sin utvikling og trenger hjelp til å komme videre på egen hånd (Haugsgjerd et al. 2008).

4.2.1 Personsentrert psykologi

Carl Rogers (1902-1987) utviklet psykoterapiretningen innen humanistisk psykologi i 1940. I praksis handler personsentrert psykologi om troen på at individet selv er i stand til å forme egne mål (Corsini og Wedding 2005). Ifølge Rogers arbeider alltid "selvet" med å skape overenskomst mellom "erfaringsverden" og "jeget". *"En slik overensstemmelse danner grunnlaget for en indre og ytre frihet og fravær av angst"* (Haugsgjerd et al. 2008, 208).

Ifølge Haugsgjerd et al. (2008) er det i behandlingen sentralt å arbeide med klientens følelsesmessige og kroppslige opplevelser "her og nå". Tidligere historier og opplevelser er av mindre betydning. Det er opplevelsesverden til klienten som vektlegges. (Raskin 2001) *"Did I understand you correctly?"* (Corsini og Wedding 2005, 132). Videre er

terapeut og klient opptatt av å søke felles forståelse av klienten som et helt menneske. Det sentrale er at klienten skal treffe valg på et fritt og selvstendig grunnlag.

Selve målet for terapiprosessen er å *”klargjøre og tydeliggjøre de valgmulighetene klienten har i ulike livssituasjoner og følelsesmessige opplevelser”* (Haugsgjerd et al. 2008, 218).

Klienten skal oppleve større grad av ektehet og nærhet til seg selv og andre mennesker (Haugsgjerd et al. 2008). Personsentrert psykologi forutsetter respekt og akseptering av hverandres eksistens i denne verden. Det er et møte mellom to likeverdige individer.

Relasjonen er preget av ærlighet, nærhet og åpenhet. Videre skal terapeutens holdning være preget av varme, omtanke og omsorg både i ord og handling. Noen sentrale punkter i det terapeutiske samarbeidet er ifølge Rogers empati, ektehet, kongruens, bevissthet om følelser, frigjøring og vekst.

Begrepet empati eller innlevelse, er viktig i personsentrert psykologi, det er et relasjonelt begrep og hvor empati blir forstått som en prosess hvor man søker å forstå den andres referanseramme. Ifølge Rogers skal terapeuten oppleve den andres fortvilelse og smerte men samtidig stå utenfor intensiteten. Terapeuten må kunne styre sine følelser slik at han kan bli til støtte for den andre.

Ektehet: Terapeut skal være åpen på sine følelser og kunne vise disse som har med klienten å gjøre. Dette kan føre til en opplevd ektehet i forholdet mellom terapeut og klient.

Kongruens: Ifølge Rogers er det samstemtheten mellom atferd og følelser. Samsvar mellom det som blir sagt og gjort i relasjonen. Målet er balansert og likeverdig relasjon der også terapeuten kan oppleve en modningsprosess som kan inspirere klienten.

Bevissthet om følelser: Klient får hjelp til å se og oppfatte seg selv den han er i dag. Klienten tør å erkjenne sider ved seg selv ved at terapeuten er aksepterer, rommer og gir tilbakemeldinger.

Frigjøring og vekst: I terapi prosessen vil både terapeut og klient kunne oppnå større innsikt og bevissthet om seg selv og sin egen selvforståelse. Klient vil under terapiforløpet kunne legge bort følelser av tristhet, tilbakeholdenhet og isolasjon. Forsvarsholdningene blir mindre, mindre psykisk og fysisk smerte og spenning. Det kan føre til en økt modenhet og aksept overfor seg selv og andre, og videre økt frigjøring og vekst (Haugsgjerd et al.2008).

5.0 Drøfting

Narrativene forteller om Petter i ulike hendelser og kontekster. Narrativene vil videre bli belyst ut fra selvspsykologien og personsentrert psykologi.

Å koble seg på Petter, som de ville ha sagt i Danmark, eller å tone seg inn, kan by på flere utfordringer for miljøpersonell da Petter ikke alltid er tilgjengelig i relasjonsbetydning grunnet sin rusavhengighet. Fem tidspunkter (fig. 2) gjør det svært vanskelig for Petter å være i relasjon med andre da han på disse tidspunktene vil ha mer fokus på rusen. For en person som ikke kjenner Petter fra før kan det være avgjørende *når* første møte skjer. Hvor *leng* tåler Petter å stå i det første møte før rusavhengigheten tar styringen over Petter? Tidsaspektet *når* på døgnet og *varigheten* av møtet, kan føre til utfordringer for både terapeut og den unge med rusproblem. Hvordan kan så miljøpersonell ta hensyn til dette i begynnelsen av oppbygningen av en vekstrettet relasjon til den unge med rusproblem? Det første møte med den Petter er viktig med tanke på det videre samarbeid. Ifølge Baird og Leikvam (1996) er den unges første møte i psykiatrien avgjørende da det får konsekvenser for hva som skjer videre. En empatisk inntoning fra miljøpersonell kan føre til at Petter opplever å bli hørt og kanskje forstått på sine opplevelser ut fra den historien Petter selv formidler. Det kan føre til at han selv ønsker å fortsette å møte miljøpersonell i psykiatrien for videre samtaler. Det kan være viktig for Petter å vite at den andre vil være der for han selv når han er ruset da affekttoleranse, hvor følelser i intensitet og styrke, kan gjøre noe med relasjonen mellom Petter og terapeut. Rusaspektet vil kunne påvirke kontekst og inntoning på flere måter. Når Petter er ruset eller opplever et sterkt russug, vil dette kunne påvirke selvsammenhengen som igjen kan føre til dårligere selvregulering. Jo sterkere rustrangen blir, desto mindre kan Petter ønske å forholde seg til omgivelsene. Han kan trekke seg inn i sin "iglo" som han selv uttrykker det.

Det kan være viktig for terapeut i første møte å finne det tidspunktet som passer best for Petter, da det kan ha avgjørende betydning for det videre samarbeidet. Dette betyr også at man må være åpen for å møte Petter når Petter selv tar initiativ til samhandling.

Både i selvspsykologien og personsentrert psykologi vektlegges empati. Empati er psykoanalysens viktigste observasjonsmåte hevdet Kohut. Ved å være forståelsesfull og lyttende i møte med Petter kan man få tilgang til Petters "verden". Hvordan opplever Petter møtet? I narrativ 1, forteller Petter tidlig i møtet "*Jeg er trett*". Hvordan man ha forstått dette?

"Nå...så du er trett i dag Petter..." Terapeut har lyttet til hva Petter sier og bekrefter det ved å gjenta Petter, samtidig som terapeuten nikker forståelsesfullt på hodet. Det kan føre til at Petter ønsker å fortelle mer om hvorfor han er trett. Petter kan oppleve at han blir lyttet til og tatt på alvor ved at terapeuten er "her-og-nå" i forhold til tretthetsfølelsen til Petter. Ifølge det tripolære selvet og speiling, kan Petter oppleve at han er blitt sett og anerkjent. Terapeut: "*Vil du fortelle meg hvorfor du er trett i dag Petter?*" Petter kan fortelle en historie om hvorfor han ikke har fått sove. Petter vil kunne se seg selv som den samme over tid, at trettheten i møtet med terapeut har en sammenheng med en opplevelse fra tidligere som har ført til dårligere søvn. Det kan igjen åpne for bedre selvsammenheng. Bedre selvsammenheng kan igjen føre til økt selvregulering for Petter ved at han for eksempel velger å fortsette å stå i det avtalte møtet til tross for tretthet eller rusavhengighet. På en annen side kan terapeut jf selvpsykologien søke likhet i relasjonen. Terapeut: "*Jaaa... så du er trett i dag Petter.... Det er jeg også....*" Petter og terapeut opplever likhet ved at de deler en felles følelse. En følelse som de kan fortsette å snakke om hvis Petter ønsker det. I personsentrert psykologi er det også sentralt å jobbe med "her-og-nå" men i motsetning til selvpsykologien er man mindre opptatt av tidligere historier og opplevelser. Terapeut: "*Hva føler du når du forteller meg at du er trett i dag Petter?*" terapeut prøver å få tilgang til Petter sine følelser. Empati i personsentrert psykologi er en leteprosess, hvor man søker å forstå Petter sin referanseramme.

Hvordan kan terapeuten bli bedre kjent med Petter med bakgrunn i de to perspektivenes tilnærming til affektinntoning? Petter har delt ut flere av sine sang- og diktetekster til personal som står han nært, med tillatelse til å dele dette videre med annet personal. Petter har med dette åpnet opp for at andre kan få innsyn i hans verden og hans tenkning ved å la andre få ta del i hans tekster. Tatt i betraktning at Petter kan oppleves paranoid av personalet, er dette en handling som viser at han selv er aktivt med på relasjonsoppbygning mellom seg og det nærmeste personalet. Han viser sågar til et interesseområde han mestrer og er trygg på. Petter skriver "*kan jeg ikke gjør skade, og ikke dø ensomt, og være den ALLE ville hade. Også gjør jeg dem omkring, mig glade....*" Kan denne teksten oppfattes dit hen at Petter har, eller kan utviklet et falskt selv? Hvis Petter blir anerkjent for meningsinnholdet "*å gjøre det som andre vil*", kan han knytte "selvet" sitt til andres forventninger.

Å snakke om temaer som Petter er interessert i, kan være en god måte å bli kjent med Petter. Han viser stor interesse for musikk og tekster. Terapeut: "*Jeg ser du bærer på en*

IPOD, hva slags musikk liker du å lytte til”? For Petter er dette opplevelsesnært, han kan oppleve at det blir vist oppriktig interesse for noe han selv er opptatt av. Fortsetter samtalen omkring musikk og temaer som er av interesse for Petter kan både terapeut og Petter oppleve vitalitetseffekt ved at temaet berører begge, man blir oppstemte, glade, noe som kan føre til en god inntoning.

I selvspsykologien er man opptatt av selvsammenhengen, opplevelser i fortid knyttes opp mot opplevelsen av å fortelle om dette her og nå. I en inntoningsfase kan Petter oppleve det ubehagelig og sårt å prate med en terapeut, som han ikke kjenner godt, om sin fortid. Han kjenner ikke til sine biologiske foreldre. Man kan anta at det vil være naturlig at Petter spør seg *”Hvem er jeg”?*, *”Hvem er mine foreldre”?* Hva gjør dette med selvsammenhengen? Det kan være spørsmål Petter ikke ønsker å svare terapeuten på, som vedrører hans tidligere fortid. Et eksempel på feilinntoning kan være: Terapeut: *”Du er god med sanger og tekster, har du det fra noen av dine foreldre?”*

Terapeuten kan med dette søke selvsammenheng ved å knytte foreldre og fortid opp mot Petters interesse for musikk i nåtid. Dette kan føre til at Petter trekker seg ut av samtalen, for hva skal han si? Han kjenner ikke sine biologiske foreldre. Hvis Petter sliter med dårlig selvregulering, kan det føre til sinne og frustrasjon eller bare at han lukker seg inn i seg selv. Det kan føre til *”nå går jeg i min iglo”*. På den andre siden kan terapeuten ifølge personsentrert terapi spørre: *”Jeg opplever at du blir sint og innesluttet av mitt spørsmål, stemmer det?”*

I personsentrert terapi kunne terapeut startet med å spørre Petter *”Hva vil du prate om i dag Petter”?* Et *”her-og-nå”* spørsmål, terapeut søker kongruens og likeverdighet. Et åpent og fenomenologisk spørsmål som kan føre til at Petter vil prate om den musikken som han er opptatt av. Hva han tenker om musikken? Kanskje er det musikk som inspirerer han til å selv skrive nye tekster?

Hva var meningen med møtet, og hva tenkte Petter om møtet?

I mitt møte med Petter, hadde jeg en *”studentagenda”* i tillegg til at jeg var oppriktig interessert i å bli bedre kjent med Petter. Studentoppgaven var å finne ut av om det var av betydning for den unge om han/hun bodde i eller utenfor institusjonen i forhold til trivselsaspektet på dagsenteret. Møtet startet med at vi sammen gikk inn i møterommet. Petter, den danske terapeuten som tolk, og meg som student. Det var en bevisst handling at alle skulle møte der samtidig. Det handlet om kongruens og å søke økt likeverdighet i relasjonen. Ved å gjøre skillet mindre mellom deltagerne i møtet kan det føre til at Petter

føler seg mer respektert og verdsatt, det kan være viktig for å få en god inntoning. Det kunne ha ført til opplevelse av ulikhet for Petter hvis to terapeuter sitter i rommet før Petter kommer inn. Petter kan tenke *"hva har de pratet om før jeg kom?"*, *"de kjenner hverandre fra før – jeg er en fremmed"*. Terapeuter har opplevd Petter paranoid og det er derfor viktig å trygge Petter på at møtet er åpent og ikke har noen skjulte agendaer.

Kontekst kan ha betydning for samhandlingen. En møteplass kan innby til gode samtaler andre møtearenaer kan føre til at man føler det ukomfortabelt, ved at rom kan oppleves for store, kalde, for formelt, med mer. I møtet med Petter var møterom valgt ut fra at der var to mennesker som skulle samtale. Det var et rom uten forstyrrelser fra biltrafikk, og telefoner. Konteksten innbefattet også tolk, som var en terapeut Petter følte seg trygg på. Uten tolk kunne kontekst og samtale blitt opplevd annerledes. Petter går først inn i møterommet og velger plass. Det å velge først kan ha betydning for enkelte. Det kan handle om maktbalansen mellom partene. Men det kan være årsaker til at Petter føler tryggere ved at for eksempel han kan velge å ha en vegg bak seg og ikke sitte med ryggen ut i det åpne rom. En kan også ha en ide om hvor man sitter i forhold til hverandre med tanke på hva som er fokus. For tolken var det naturlig å sette seg litt på siden bak Petter da hun ikke skulle være en deltagende part i samtalen med mindre Petter ikke forsto hva jeg sa.

I personsentrert terapi kunne et spørsmål ha vært *"Du er stille, hvordan kjennes det ut å sitte her sammen med meg"*? Det handler om å søke etter hvordan Petter har det i vårt møte. Hva tenker Petter og hva er hans opplevelse? Kan Petter ha blitt med på møtet fordi han følte at det var forventet av han fra sine kontaktpersoner ved institusjonens? Kan hende han er sjenert og trenger tid før han begynner å prate. Der kan være mange grunner til at Petter var stille. Spørsmålet kan føre til at Petter må reflektere over hvorfor han er stille, hva er det han selv ønsker å oppnå med møtet? Det kan føre til en økende bevissthet hos han selv. Økende bevissthet som kan legge til rette for til vekst. *Vekst* er essensielt i ekstensiell personsentrert terapi, det skjer ting når det skapes gode følelser. Når man prater med Petter om noe som interesserer han, som for eksempel musikk, kan det føre til vekst. Det handler om troen på at mennesket utvikler seg, og om vekst i relasjon til andre og i forhold til selvavgrensning. Vekstfokuset har stor relevans i forhold til stagnasjon. Petter kan slite med angst og paranoide tanker. Vekst kan være når Petter opplever at han kan styre unna rusen ved at han for eksempel blir med i en musikkgruppe og spiller slik at fokuset på rus kan bli redusert. Spørsmålet kan utfordre Petter til å tenke annerledes. Petter kan oppleve at hans valg kan påvirke andre. Petter svarte kort på mine spørsmål. Jeg kjente på hvordan det var å være i stillheten. *"Hva ville stillheten ha fortalt hvis den kunne si oss*

noe?" Kunne ha vært et spørsmål til Petter. I samtalens " stille stunder" kunne det være at Petter fortsatt tenkte over det vi samtale om. Selv om Petter ikke uttrykker seg verbalt der og da, kan han oppleve nye måter å forstå seg selv eller omgivelse på. En "rystelse" ifølge Esper Sørensen (2008) kan være nye innspill til Petter som kan føre til en ny forståelsesmåte. Å samtale, handler om å lytte, stille seg spørrende og åpen til Petter. Dette kan føre til nye historier fra Petter. Eliassen og Seikkula (2006) viser til eksempler der klienten begynner å se seg selv i en relasjon og i en historie når de begynner å fortelle. I forkant hadde det blitt stilt sirkulære spørsmål som startet med spørreord som "når" og "hvordan". "Det nye ble å gi plass til uttrykk og ulikheter, og å tillate klientens mening å vokse frem" (Eliassen og Seikkula 2006). Har temaet relevans for Petter? "Hva tenker du om temaet vi skal prate om?" Vil Petter kunne få noen nye tanker omkring sin opplevelse av dagsenteret i forhold til hvor han bor og sitt nettverk på hver av plassene? Petter kan i dette perspektivet tenkes å få tilgang på ny informasjon som kan føre til ny forståelse i forhold til hvordan han opplever dagsenteret.

I det andre møte med Petter i en spisepause, opplevde jeg at Petter var mer lukket. Inntoning i en kontekst hvor det er flere personer byr på andre utfordringer enn om man kun er to personer som skal forholde seg til hverandre. I kontekst med flere personer, finnes det relasjoner mellom de forskjellige unge, mellom de unge og personal. Allerede eksisterende relasjoner som er blitt bygget opp over tid. Min inntreden ved lunsjbordet kunne skape nye forventninger til relasjonsoppbygning fra både min og Petter sin side. For Petter kan det oppleves som stressende eller anstrengende. Min første tanke var at Petter kunne føle seg ukomfortabel med å få en ny person ved siden av seg ved lunsjbordet som han ikke kjente godt. Han virket irritert og utålmodig. På en annen side kunne det være russuget eller "iglofasen" som påvirket atferden? For Petter kan det være ubehagelig å sitte stille ved et bord når kroppen er rastløs og russuget melder seg. De andre ungdommene rundt bordet hadde ikke vansker med å forstå min norsk og oversatte for Petter når han ristet på hodet og fortalte at han ikke kunne forstå. Kunne Petter opplevd det som manglende mestring overfor sine jevnaldrende? Inntoning er en leteprosess, som handler om å søke etter opplevelser eller interesser som kan deles og gi oss en følelse av samhörighet gjennom noe som er kjent for oss begge. For å tone meg inn spurte jeg om Petter kjente til en navngitt musikkgruppe, siden Petter var genuint opptatt av musikk. Jf. selvobjektbehovet og å skape tvillingsøkende møtepunkt. Konteksten med aldersforskjeller og interesseforskjeller ved lunsjbordet kunne ha vært en utløsende faktor for at Petter

bestemte seg for å forlate bordet. Ved et eventuelt neste møte med Petter kunne man spørre om hvordan *han* opplevde lunsjen? Kan ulike opplevelser av livsverdener føre til utfordringer i forhold til inntoning? Ifølge Marianne Elbrønd (2002, 19) vil en person med en sterk privatisert livsverdenhorisont kunne ha det vanskelig med å komme i forståelse med seg selv og sine medmennesker om, hvordan livet skal føres i konkrete situasjoner og sammenhenger.

6.0 Avslutning

I møte med Petter, en ungdom med rusproblem og alvorlig psykisk lidelse, er forståelse for vanskene viktig i tillegg til inntoningskompetanse. Hvordan man møter den unge med ord, kroppsspråk og holdninger kan være avgjørende for om den unge ønsker å møte miljøterapeut for videre samtaler. Inntoning og empati handler om å søke Petter sine referanserammer. Det kan for eksempel være ved å spørre om hva han liker å gjøre, et åpent spørsmål. Rus og psykiske lidelser har ikke vært samtaletemaer i de første møtene mellom Petter og meg som skisseres i de to forskjellige narrative. Dette er viktige temaer som man kan prate om når man er blitt bedre kjent med hverandre, med mindre Petter selv ønsker å samtale om dette på et tidlig tidspunkt. Ved praksisplassen erfarte jeg at personalet ofte i sin tilgang til den unge kunne møte den unge med speiling og bekymring ved mistanke om rus. *"Jeg ser dine skinn blusser og øynene dine virker forandret....?"*, *"Jeg er bekymret for deg"*.

6.1 Hovedelementer fra drøftingen

Casen om Petter er en historie som forteller mye om Petter sin rusavhengighet. Tidspunktet kan være avgjørende i et møte med Petter med tanke på hvor han er i rusavhengigheten. Men casen viser også til interesser og ressurser Petter er i besittelse av. Videre har det vært et poeng å vise at inntoning og samhandling med Petter har funnet sted i forskjellige kontekster og at det å inntone seg har opplevdes svært ulikt i de forskjellige kontekstene. Dette har jeg prøvd formidlet i to de påfølgende narrative. Det første narrative forteller om et planlagt samtale/intervju mellom Petter og meg. Miljøpersonal ved dagsenteret hadde i forkant avtalt tid, sted og intensjon med det planlagte møtet før Petter samtykket at han ville samtale med meg. Det andre narrative forteller om et møte i lunsjen som ikke er planlagt og hvordan Petter oppleves mer utilgjengelig når jeg prøver å ta kontakt med han ved spisebordet. Begrepene inntoning og empati er blitt drøftet i lys av

selvpsykologi og personsentrert psykologi. I personsentrert psykologi vises det til at empati er et relasjonelt begrep og det handler om innlevelse. I selvpsykologien vises det til fire hovedtyper av affektinntoning hvor overinntoning er en av disse. Kan hende Petter opplevde det som overinntoning, eller å bli invadert da jeg satte meg ved spisebordet? Begrepet *vekst* i personsentrert psykologi er forbundet med vekst i relasjon i forhold til andre, og i forhold til selvavgrensning som da Petter valgte å forlate spisebordet? Videre kan åpne spørsmål, samt ny informasjon, føre til vekst for Petter.

6.2 Kritikk av eget arbeid

Forforståelse og tidligere erfaringer kan ha påvirket min tenkning og skriving. Narrativene er skrevet ut fra hva jeg subjektivt har oppfattet, disse kan ha blitt tolket feil. Nedtegnelsen av samtalene med Petter er ikke blitt lest og verifisert av Petter selv, eller personal ved praksisplassen i Danmark. Det kan føre til redusert kvalitet på transkripsjon.

Ved å legge for mye vekt på faglitteraturen i drøftedelen vs narrativene, kan det gå på bekostning av menings- og erfaringsperspektivet til Petter da faglitteraturen er skrevet av fagpersoner og dermed farget av fagpersoners meninger og deres perspektiver. Jeg har søkt høyere validitet i forhold til problemstillingen ved at litteraturutvalget er basert på studiets pensumlitteratur, og ved å søke nyere litteratur av anerkjente forfattere. En svakhet ved litteraturvalget er bruk av et par institusjonsbøker fra Danmark som ikke er verifisert i det norske høyskolebiblioteksystemet i Norge. Transkripsjon kan medføre en svekkelse av reliabiliteten ved oversettelse fra den danske forfatterens tekst til min forståelse og omforming av teksten.

6.3 Nye undersøkelser og fagutvikling knyttet til temaet.

Det hadde vært interessant å vite mer om hvordan Petter opplevde våre møter. Et nytt tema kunne vært å reflektere over hvordan vi opplevde hverandre, og hverandres inntoningskompetanse. Hvilke foremeninger hadde Petter om samtaleinnholdet, tidspunkt for møtene og kontekstene vi møttes i.

7.0 Litteraturliste pensum

- Baird Leikvam. 1996. Artikkelsamling for videre utdanning i psykisk helsearbeid Modul IV og V H2007-V2008. Høgskolen i Molde Avdeling for helse- og sosialfag
- Eliassen Helge, Seikkula Jaakko. 2006. *Reflekterende prosesser i praksis Klientsamtaler, veiledning, konsultasjon og forskning*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hartmann Ellen. 2000. *Fra drifte til selv: Konsekvenser for dynamisk psykoterapi*. I. Holte, Arne m.fl. Psykoterapi og psykoveiledning. Oslo: Gyldendal Akademisk, s17-44. Artikkelsamling H2008-v2009 Høgskolen i Molde Avdeling for helse- og sosialfag.
- Haugsgjerd Svein, Jensen Per, Karlsson Bengt, Løkke Jon A. 2008. *Perspektiver på psykisk lidelse – å forstå, beskrive og behandle*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Karterud S.1997. Heinz Kohuts selvpsykologi. I: Karterud S.; Monsen, J.T. (red.) *Selvpsykologi*. Oslo: ad Notam Gyldendal, s13-28. Artikkelsamling VIPH juni 2008. Himolde
- Nielsen Høstmark Geir, von der Lippe Anna Louise.2002. *Psykoterapi med voksne Fem perspektiver på teori og praksis*. Oslo: Tano
- Røkenes, OH & Hanssen, PH. 2002. *Bære eller breste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Bokforlaget kap.7,s.185-210. Artikkelsamling H2008-v2009 Høgskolen i Molde Avdeling for helse- og sosialfag
- Seikkula Jakko. 2005. *Åpne samtaler*. Otta: Tano Aschehoug
- Urnes, Ø.1997. *Utviklingspsykologi og selvpsykologi*. I. Karterud, S. Monsen, J. T. (red.) *Selvpsykologi*. Oslo:ad Notam Gyldendal, s.64-89. Artikkelsamling VIPH 2008.HiMolde.

7.1 Litteraturliste selvvalgt

- Anderson Harlene. 2003. *Samtale, sprog og terapi Et postmoderne perspektiv*. Hans Reitzels Forlag. Østergade København
- Corsini Raymond, Wedding Danny. 2005. *Current Psychotherapies*, Thomson Brooks/Cole. Canada
- Elbrønd Marianne. 2002. *De små skridts strategi*. Social- og sundhedsskolen, Herning Danmark
- Karterud Sigmund, Monsen Jon T. 2005. *Selv psykologi, utviklingen etter Kohut*. Gyldendal Akademisk
- Malt Fredrik Ulrik, Retterstøl Nils, Dahl Alv A. 2005. *Lærebok i psykiatri*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Schibbye Løvlie Anne-Lise .2002. *En dialektisk relasjonsforståelse, i psykoterapi med individ, par og familie*. Oslo: Universitetsforlaget
- Sørensen Esper. 2008. *Forståelsesformer. Vi er de fortellinger vi forteller om oss selv og andre forteller om oss*. Herning, Danmark: Forlaget Skiftesporet
- Thomassen Magdalene. 2007. *Vitenskap kunnskap og praksis, Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Thornquist, E .2003. *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget